

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

**2026-YIL / IYUN/6-SON,
VI-QISM**

INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 2026-yil, iyun.
VI-qism*

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixoja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdulkarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhriddinov Zafarjon Fakhriddin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

ISLOMIY BANK FAOLIYATI TO'G'RISIDAGI QONUNNI AMALIYOTGA TATBIQ ETISH: O'ZBEKISTONDA MOLIYAVIY INKLYUZIVLIKNING KONTSEPTUAL, METODOLOGIK VA INSTITUTIONAL ASOSLARI	12
Abdullayev Azamat Akbar o'g'li	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СТРАТЕГИЧЕСКОГО УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЁТА В ОРГАНИЗАЦИЯХ РОЗНИЧНОЙ ТОРГОВЛИ НА ОСНОВЕ ОЦЕНКИ ОПЕРАТИВНОСТИ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО ЦИКЛА	17
Джуманиязова Сабина Михайловна	
PAHTA TOZALASH USKUNALARI DETALLARINING XIZMAT MUDDATINI OSHIRISH UCHUN GETEROKOMPOZIT POLIMER MATERIALLAR TARKIBINI ISHLAB CHIQUISH	22
Bakirov Lutfillo Yuldoshaliyevich	
O'ZBEKISTONDA ERKIN IQTISODIY ZONALAR FAOLIYATI: TAHLIL VA NATIJALAR.....	29
Ubaydullayev Muxammadjon Abdusamad o'g'li	
Akbarov Diyorbek Ashirali o'g'li	
TRANSFORMING CORPORATE GOVERNANCE TO MEET THE CHALLENGES OF MODERN BUSINESS MODELS.....	32
F. Djalilov	
O'ZBEKISTONDA QURILISH SOHASIDAGI TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA ULARNI BAHOLASH	41
Abdullayev Axror Jaxbarovich	
ЭКОНОМИКА ГОРОДСКОЙ МОБИЛЬНОСТИ: ПОТЕНЦИАЛ ЭЛЕКТРИФИКАЦИИ ОБЩЕСТВЕННОГО ТРАНСПОРТА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	47
Махкамова Надира Саидмуратовна	
MINTAQA TUMANLARI O'RTASIDAGI INVESTITSIYA VA BANDLIK NOMUTANOSIBLIK LARI HAMDA ULARNI KAMAYTIRISH MEKANIZMLARI (BUXORO VILOYATI MISOLIDA)	55
Ergashev Sherali Erali o'g'li	
BUXORO VILOYATI IQTISODIYOTINING STRUKTURAVIY TRANSFORMATSIYASI: AGRAR MODEL DAN DIVERSIFIKATSIYALASHGAN TUZILMAGA O'TISH TENDENSIYALARI (2020-2024-YILLAR)	60
Ergashev Sherali Erali o'g'li	
IQTISODIYOTNI ERKINLASHTIRISHNING HOZIRGI BOSQICHIDA BANK TIZIMINI RIVOJLANTIRISH VA UNDA BOSHQARUVNING ZAMONAVIY PRINSIPLARINI JORIY ETISH.....	65
Tashmatov Shuhrat Hamrayevich	
MAMLAKAT IQTISODIYOTIDA XIZMATLAR KO'RSATISH IMKONIYATI VA UNI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI	71
Xalimov Shaxboz Xalimovich	
O'ZBEKISTONDA AVLODLARARO TRANSFERTLARNING NAZARIY ASOSLARI VA IQTISODIY MAZMUNI	77
Mamadaliyeva Xafiza Xoldarovna	
To'rayev Mirzohid Hoshim o'g'li	
SUN'IY INTELLEKTNING O'ZBEKISTON SOLIQ TIZIMI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDAGI AHAMIYATI	83
Hamidova Shahzoda Odiljanovna	

IQTISODIYOTDA SHAFFOFLIK, ISHONCH VA SAMARADORLIKNI TA'MINLASHDA AUDITORLIK FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISHNING AHAMIYATI VA ZARURLIGI.....	88
Sabirova Nodira Komil qizi	
RAQAMLI VALYUTALARNING IQTISODIYOTDAGI O'RNI VA MOLIYAVIY BARQARORLIKKA TA'SIRI	95
Nabiyeva Zilola Saydulla qizi	
XORAZM VILOYATIDA HUDUDIY IQTISODIY BARQARORLIKNI TA'MINLASH YO'LLARI	101
Avazbek Xalbekov	
IMPLEMENTATION OF PARETO ANALYSIS, SENSITIVITY ANALYSIS AND CVP MODELING TOOLS AT SATURN METAL LLC	108
Musaeva Shoira Azimovna	
YOG'-MOY KORXONALARINING TA'MINOT ZANJIRINI TAKOMILLASHTIRISHDA SCOR (SUPPLY CHAIN OPERATIONS REFERENCE) MODELIDAN FOYDALANISHNING AFZALLIKLARI	116
Yuldashev Abduxakim Abdulkarimovich	
ИНСТИТУЦИОНАЛЬНО-ПРАВОВЫЕ МЕХАНИЗМЫ ПРИЗНАНИЯ РЕЗУЛЬТАТОВ НЕФОРМАЛЬНОГО И ИНФОРМАЛЬНОГО ОБУЧЕНИЯ В УЗБЕКИСТАНА.....	122
Анвар Аллабергенов	
RAQAMLI MOLIYAVIY XIZMATLARNING YASHIL INNOVATSIYALARNI RIVOJLANTIRISHDAGI ROLI.....	128
Allanazarova B.K.	
BIOIQTISODIYOT-BARQAROR RIVOJLANISHNING STRATEGIK YO'NALISHLARIDAN BIRI.....	135
Azimova Muxlisa Alisherbekovna	
KICHIK BIZNES TIZIMINING SINERGETIKEKONOMETRIK MODELINI ISHLAB CHIQUISH VA UNING PARAMETRLARINI BAHOLASH.....	139
Atamuratova Gulrux Muzafarovna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA SUG'URTA BOZORINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	145
Xoltoyev Mirusmon Mirxamit o'g'li	
KIMYO SANOATI KORXONALARINING DIVERSIFIKATSIYALASHUV DARAJASINI NORMALLASHTIRILGAN ENTROPIYA INDEKSI ASOSIDA BAHOLASH.....	149
Razikov Otabek Rustamovich	
O'ZBEKISTONDA TURIZM INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI VA YO'NALISHLARI.....	157
Matkabalova Dilorom Xalilullayevna	
MINTAQA RAQOBATBARDOSHLIGIGA TA'SIR ETUVCHI ASOSIY KO'RSATKICHLARNI TAHLIL QILISH VA BAHOLASH. (Xorazm viloyati misolida)	165
Bekjanov Dilmurod Yuldashevich	
Narmetova Dilafruz Azamatovna	
СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ НЕФТЕГАЗОВОЙ ОТРАСЛИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН И ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ ВНЕДРЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ.....	170
Ахмедова Шахноза Козим кизи	
KREDITLASH VA MIKROQARZ TIZIMINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI TAHLILI	175
Elbekov Jasur Ergash o'g'li	
O'ZBEKISTONDA AHOLINING UZOQ MUDDATLI FOYDALANILADIGAN TOVARLAR BILAN TA'MINLANISH DARAJASINI MODELASHTIRISH VA PROGNOZLASH.....	181
Sharipova Bibijon Baxtiyorovna	

ВНЕДРЕНИЕ ЦВЕТОВОЙ СИСТЕМЫ ПАКЕТОВ ДЛЯ РАЗДЕЛЬНОГО СБОРА ТВЁРДЫХ БЫТОВЫХ ОТХОДОВ В Г. ТАШКЕНТЕ: АДАПТАЦИЯ КОРЕЙСКОЙ МОДЕЛИ НА УРОВНЕ ДОМОХОЗЯЙСТВ	189
Джусупов Кубанычбек	
ATMOSFERA HAVOSINI MUHOFAZA QILISHNING HUQUQIY MEKANIZMLARI: ZAMONAVIY YONDASHUV VA INNOVATSION YECHIMLAR.....	196
Shamuratov Shahzod Janibek o'g'li	
SHAHARSOZLIKDA BARQAROR RIVOJLANISH KONSEPSIYASINI JORIY ETISH	200
Eshov Sherko'zi Asatulloyevich	
THE ROLE OF TAXES IN THE FORMATION OF LOCAL BUDGET REVENUES	205
Kimsanbaeva Maftuna Bakhodirovna	
DETERMINANTS OF STAKEHOLDER SATISFACTION WITH CUSTOMS CLEARANCE IN UZBEKISTAN: AN EMPIRICAL ANALYSIS	209
Khanifakhon Solikhova	
BANDLIKNI TA'MINLASHNING INNOVATSION YO'NALISHLARI (Xorazm viloyati misolida).....	213
Z. Sh. Matniyozova	
JIZZAX VILOYATI QURILISH MATERIALLARI SANOATIDA IQTISODIY SAMARADORLIKKA TA'SIR ETUVCHI OMILLARNI VAHOLASH VA ISHLAB CHIQRISH HAJMINI PROGNOZLASH	218
Umirova Gulmira Shodiboy qizi	
ИННОВАЦИОННЫЕ АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ НИЗКОУГЛЕРОДНОЙ ЭНЕРГЕТИКИ В ЭКОНОМИКЕ УЗБЕКИСТАНА.....	224
Расулкулов Жамшидбек Акрамкулович	
KORPORATIV BARQARORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA EKOLOGIK JAVOBGARLIKNING O'RNI VA AHAMIYATI.....	233
Komilova Guli Bagandik qizi	
THE ROLE OF DIGITAL INFRASTRUCTURE IN PROMOTING GREEN ECONOMIC GROWTH: EVIDENCE FROM CENTRAL ASIAN ECONOMIES.....	238
Eshboyev Mirjalol Baxrom o'g'li	
Ozatbekova Ozodaxon Nodirbek qizi	
ПОСЛЕДОВАТЕЛЬНОЕ ИНТЕРВАЛЬНОЕ ОЦЕНИВАНИЕ СРЕДНЕГО ЗНАЧЕНИЯ РАСПРЕДЕЛЕНИЯ, ПРИТЯГИВАЮЩЕГОСЯ К УСТОЙЧИВОМУ РАСПРЕДЕЛЕНИЮ.....	250
Турсунов Гафур Таирович	
TIJORAT BANKLARI MOLIYAVIY HISOBOTI MUSTAQIL AUDITINING MOHIYATI VA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI: BANK FAOLIYATIGA XOS RISK OMILLARINI TASNIFLASH.....	259
Ibragimov Nodirbek Bahodir o'g'li	
ДЕМОКРАТИК TANLOV VA PROGRESSIV SOLIQQA TORTISHNING BARQARORLIGI	266
Malika Sharipova Maxmudjon qizi	
O'ZBEKISTON SHAROITIDA YASHIL ENERGETIKA MANBALARINI UTILIZATSIYA QILISHNING HUQUQIY ASOSLARI.....	273
Ibadov Shoxrux Axmatilloevich	
EKONOMETRIK MODELASHTIRISH ASOSIDA TEMIR YO'L TRANSPORTI IQTISODIY FAOLIYATINI PROGNOZLASH: 2030-YILGACHA SSENARIY TAHLILI.....	277
Fayzullayev Javlonbek Sultonovich	
TO'QIMACHILIK MAHSULOTLARI KORXONALARINING EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISHDA MARKETING DASTURINING O'RNI.....	283
Musayeva Shoira Azimovna	
O'ZBEKISTONDA ISH BERUVCHINING FUQAROLIK JAVOBGARLIGINI MAJBURIY SUG'URTA QILISH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH	289
Karimberdiyeva Dilrabo Rasulovna	

BANK TAVAKKALCHILIKLARINI BOSHQARISHDA SUG'URTA INSTRUMENTLARINI QO'LLASH AMALIYOTI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	296
Matkarimova Ayman Jengisbaevna	
O'ZBEKISTONDA AGROSUG'URTA BOZORINI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY VA HUQUQIY OMILLARI	303
Jo'rayeva Sarvinoz Baxtiyor qizi	
BOSHQARISHDA SUG'URTA INSTRUMENTLARINI QO'LLASH AMALIYOTI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	309
Mustafayeva Sevara Rustamovna	
O'ZBEKISTONDA SHAXSIY SUG'URTA XIZMATLARI BOZORINI RAQAMLI TRANSFORMATSIYA QILISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	314
Qodirova Farangiz Komilovna	
COMPARATIVE ANALYSIS OF TOURISTS' HOTEL SELECTION PREFERENCES IN THE MAJOR TOURISM REGIONS OF UZBEKISTAN.....	320
Sardor Kuvandikov	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASINI BARQAROR RIVOJLANTIRISH METODOLOGIYASINING USTUVOR YO'NALISHLARI	329
Madenova Elmira Nizamatdinovna	
BOSHQARUV SIFATINI OSHIRISHDA XORIJIY TAJRIBALARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI.....	334
Shoyev Davronbek Axmadjonovich	
O'ZBEKISTONDA UY-JOY QURILISHI KLASTERLARINI SHAKLLANTIRISH VA TARMOQNI 2032-YILGACHA RIVOJLANTIRISHNI PROGNOZLASH.....	340
Usmonov Mirumar Abdulla o'g'li	
YANGI O'ZBEKISTONDA TURIZM RIVOJINING DRAYVERI SIFATIDA DAVLAT TOMONIDAN QO'LLAB-QUVVATLASH.....	349
Jannazarova Gauzar Kaipnazarovna	
Raxmatova Sevinch Sobir qizi	
O'ZBEKISTONDA IFRSGA O'TISH JARAYONIDA MOLIYAVIY HISOBOTLARNING BOSHQARUV QARORLARIGA TA'SIRI: UZAUTO MOTORS MISOLIDA.....	353
Samaroxonov Asqarxon Jamolxon o'g'li	
Jo'rayeva Zahro Toshpo'latovna	
SUG'URTA KOMPANIYALARINING MOLIYAVIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING O'RNI	358
Pyotr Kim	
TOSHKENT VILOYATI BO'STONLIQ TUMANIDA TURISTIK ZONALARNI RIVOJLANTIRISHDA LOYIHAVIY BOSHQARUVNING TASHKILIYIQTISODIY AHAMIYATI (DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK ASOSIDA).....	364
Tolibboyev Zafarbek Axror o'g'li	
TURIZM SANOATINI RIVOJLANTIRISHDA LOYIHAVIY BOSHQARUV MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	372
Qarshiboyev Lochinbek Xusan o'g'li	
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA ASOSIY VOSITALARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI TAHLILINI MOLIYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARI ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH.....	379
Muxidinov Ayubbek Nuritdinovich	
QASHQADARYODA NODAVLAT UNIVERSITETLARINING TASHKILIY RIVOJLANISHI: TALABALAR VA XODIMLAR POTENSIALINI TARKIBIY VA DEMOGRAFIK TAHLIL.....	382
Rahimov Sardor Uralovich	

O'ZBEKISTONDA SANOAT KORXONALARINING JOYLASHUVINING HOZIRGI HOLATI.....	388
Kudratov Muhammad Rustamovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA STATISTIK MA'LUMOTLARNI SUN'YI INTELLEKT ASOSIDA TAHLIL QILISH IMKONIYATLARI.....	393
Umarov Abbas Nuriddin o'g'li	
ТРАНСФОРМАЦИЯ ТОРГОВО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ИНТЕГРАЦИИ УЗБЕКИСТАНА И РОССИИ: ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ ОГРАНИЧЕНИЯ, СТРУКТУРНАЯ ВЗАИМОЗАВИСИМОСТЬ И СЦЕНАРИИ РАЗВИТИЯ.....	400
Муниса Турдибаева	
TURIZM SOHASIDA SIRKULYAR IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHNING TASHKILY-IQTISODIY MEKANIZMLARI.....	410
Yuldosheva Laylo Isroilovna	
MINTAQAVIY IQTISODIY O'SISHNI TA'MINLASHDA SANOAT TARMOQLARINI RIVOJLANTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	416
O'ramov Jahongir Jo'rayevich	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK MUNOSABATLARIDA RISKLARNI BOSHQARISH.....	421
O'lolokulova Feruza Mansurovna	
O'ZBEKISTON SANOAT KORXONALARIDA YUQORI TEXNOLOGIK USKUNALARNI XARID QILISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA UMUMIY EGALIK QIYMATI (TCO) KONSEPSIYASINING AHAMIYATI	428
Dadamuxamedov Abduvaxob Abduvaxidovich	
MOLIYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARI ASOSIDA HISOBOTNI TUZISH VA TAQDIM ETISH HAMDA AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH	433
Xalilov Bahromjon Bahodirovich	
O'ZBEKISTON QISHLOQ XO'JALIGINING SAMARADORLIGINI TA'MINLASHDA ZAMONAVIY SUG'URTA MEKANIZMLARINI JORIY ETISH.....	441
Kalenov K.T.	
TIJORAT BANKLARIDA IPOTEKA KREDITLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	445
Sobirov Sayfiddin Baxrom o'g'li	
ADIR EKOTIZIMLARINI BOSHQARISH SAMARADORLIGI KO'RSATKICHLARI TAHLILI	455
Qodirov Hamidullo Madaminjonovich	
AQSH VA XITOIY O'RTASIDAGI SAVDO URUSHINING JAHON IQTISODIYOTIGA TA'SIRI	466
Maxmudillayev Bahromjon Shavkatjon o'g'li	
O'ZBEKISTON FERMERLARINING XALQARO BOZORLARGA KIRISHINI KENGAYTIRISHDA EKSPORT KOOPERATSIYALARIDA ISHTIROK ETISHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLARNI MARJINAL BAHOLASH	472
Tursunqulov G'olibjon Shavkat o'g'li	
TECHNOLOGY AND MODERN TOURISM: PAVING THE WAY FOR A SUSTAINABLE ENVIRONMENT.....	482
Freshta Qayoumi	
SUG'URTA KOMPANIYALARIDA INVESTITSIYA PORTFELINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH MEKANIZMLARI	488
Ergashev Olim Kenjayevich	
RAQAMLI TRANSFORMATSIIYA SHAROITIDA SUG'URTA SEKTORIDA INVESTITSIYA FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	496
Ergashev Olim Kenjayevich	

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA SUG'URTA SEKTORIDA INVESTITSIYA FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI

Ergashev Olim Kenjayevich

TDIU-URDIU xalqaro qo'shma ta'lim dasturlari fakulteti

“Korporativ iqtisodiyot va boshqaruv” kafedrası katta o'qituvchisi

E-mail: olimjonergashev774@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada raqamli transformatsiya sharoitida sug'urta sektorida investitsiya faoliyatini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari ilmiy jihatdan tahlil qilingan. Tadqiqotning asosiy maqsadi raqamli texnologiyalar ta'sirida sug'urta kompaniyalarining investitsiya strategiyalari qanday o'zgarayotganini aniqlash hamda investitsiya faoliyatining samaradorligini oshirishga xizmat qiluvchi zamonaviy mexanizmlarni ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqot jarayonida tizimli yondashuv, qiyosiy tahlil, iqtisodiy-statistik umumlashtirish va raqamli transformatsiya konsepsiyalariga asoslangan analitik usullardan foydalanildi. Olingan natijalar raqamlashtirish jarayoni sug'urta kompaniyalarida investitsiya qarorlarini qabul qilish tezligi va aniqligini oshirishi, risklarni baholashda avtomatlashtirilgan modellarning qo'llanilishi esa portfel samaradorligini sezilarli darajada yaxshilashini ko'rsatdi. Shuningdek, Big Data, sun'iy intellekt, blokcheyn va prognozlash texnologiyalarining investitsiya jarayonlariga integratsiyasi kapitalni joylashtirishning optimallashtirishiga hamda moliyaviy barqarorlikning mustahkamlanishiga xizmat qilishi asoslab berildi. Tadqiqot yakunida raqamli ekotizim sharoitida sug'urta kompaniyalari investitsiya faoliyatini rivojlantirishning strategik yo'nalishlari bo'yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi.

Kalit so'zlar: raqamli transformatsiya, sug'urta sektori, investitsiya faoliyati, raqamli iqtisodiyot, investitsiya strategiyasi, raqamli investitsiya boshqaruvi, mashinali o'qitish, blokcheyn texnologiyasi, investitsiya portfeli, kapitalni boshqarish, moliyaviy innovatsiyalar, sug'urta kompaniyalari, investitsiya samaradorligi, raqamli ekotizim.

Аннотация: В данной статье с научной точки зрения проанализированы приоритетные направления развития инвестиционной деятельности в страховом секторе в условиях цифровой трансформации. Основной целью исследования является определение изменений в инвестиционных стратегиях страховых компаний под влиянием цифровых технологий, а также разработка современных механизмов, способствующих повышению эффективности инвестиционной деятельности. В ходе исследования использованы системный подход, сравнительный анализ, экономико-статистическое обобщение и аналитические методы, основанные на концепциях цифровой трансформации. Полученные результаты показали, что процессы цифровизации повышают скорость и точность принятия инвестиционных решений в страховых компаниях, а применение автоматизированных моделей оценки рисков значительно улучшает эффективность инвестиционного портфеля. Кроме того, обосновано, что интеграция технологий Big Data, искусственного интеллекта, блокчейна и прогнозной аналитики в инвестиционные процессы способствует оптимизации размещения капитала и укреплению финансовой устойчивости. По итогам исследования разработаны научно-практические рекомендации по стратегическим направлениям развития инвестиционной деятельности страховых компаний в условиях цифровой экосистемы.

Ключевые слова: цифровая трансформация, страховой сектор, инвестиционная деятельность, цифровая экономика, инвестиционная стратегия, цифровое управление инвестициями, машинное обучение, технология блокчейн, инвестиционный портфель, управление капиталом, финансовые инновации, страховые компании, эффективность инвестиций, цифровая экосистема.

Abstract: This article provides a scientific analysis of the priority directions for developing investment activities in the insurance sector under the conditions of digital transformation. The main objective of the study is to identify how digital technologies are reshaping the investment strategies of insurance companies and to develop modern mechanisms aimed at improving the efficiency of investment activities. The research employs a systems approach, comparative analysis, economic and statistical synthesis, and analytical methods based on digital transformation concepts. The findings reveal that digitalization enhances the speed and accuracy of investment decision-making in

insurance companies, while the application of automated risk assessment models significantly improves investment portfolio performance. Furthermore, the study demonstrates that the integration of Big Data, artificial intelligence, blockchain, and predictive analytics into investment processes contributes to optimizing capital allocation and strengthening financial stability. Based on the research findings, scientific and practical recommendations have been developed regarding the strategic directions for advancing the investment activities of insurance companies within a digital ecosystem.

Keywords: digital transformation, insurance sector, investment activity, digital economy, investment strategy, digital investment management, machine learning, blockchain technology, investment portfolio, capital management, financial innovation, insurance companies, investment efficiency, digital ecosystem.

KIRISH

So'nggi yillarda jahon iqtisodiyotida kechayotgan raqamli transformatsiya jarayonlari moliya sektori, xususan, sug'urta bozori va uning investitsiya faoliyatiga yangi yondashuvlarni shakllantirmoqda. Raqamli texnologiyalar ta'sirida sug'urta kompaniyalari an'anaviy biznes modelidan ma'lumotlarga asoslangan boshqaruv tizimiga o'tib, investitsiya qarorlarini qabul qilish, risklarni baholash va portfelni boshqarish jarayonlarini sezilarli darajada takomillashtirmoqda. Shu bilan birga, sug'urta kompaniyalari global moliya bozorlarida yirik institutsional investor sifatida kapitalni uzoq muddatli investitsiyalarga yo'naltiruvchi muhim subyektlardan biri hisoblanadi.

2024-yil yakunlariga ko'ra, global sug'urta sektori investitsiya aktivlari hajmi 40 trillion AQSH dollaridan oshgan bo'lib, mablag'larning asosiy qismi obligatsiyalar, kapital bozori instrumentlari va ko'chmas mulkka yo'naltirilgan. Raqamli texnologiyalarni keng qo'llayotgan sug'urta kompaniyalarida investitsiya portfeli samaradorligi oshib, risklarni boshqarish imkoniyatlari kengaymoqda. Big Data, sun'iy intellekt, mashinali o'qitish va blokcheyn texnologiyalari investitsiya qarorlarini tezkor va aniq qabul qilish, moliyaviy risklarni samarali baholash hamda aktivlarni boshqarishni optimallashtirishga xizmat qilmoqda.

Shu bilan birga, raqamli transformatsiya kiberxavfsizlik, ma'lumotlar sifati, algoritmik qarorlar shaffofligi va regulativ moslashuv bilan bog'liq yangi muammolarni ham yuzaga keltirmoqda. Shu sababli sug'urta kompaniyalarida investitsiya faoliyatini raqamli ekotizim talablariga mos ravishda takomillashtirish dolzarb ilmiy-amaliy vazifa hisoblanadi. Nazariy jihatdan ushbu masala zamonaviy portfel nazariyasi, risk-menejment va raqamli iqtisodiyot konsepsiyalariga asoslangan bo'lsa-da, rivojlanayotgan mamlakatlar sharoitida uning amaliy jihatlari yetarlicha o'rganilmagan.

O'zbekistonda ham sug'urta bozori izchil rivojlanib, 2020–2025-yillarda sug'urta mukofotlari hajmi 4 baravardan ortiq oshdi. So'nggi yillarda elektron sug'urta xizmatlari, avtomatlashtirilgan risklarni baholash tizimlari va raqamli investitsiya platformalarining joriy etilishi investitsiya faoliyati samaradorligini oshirish uchun yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Shuningdek, "O'zbekiston – 2030" strategiyasida raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish, moliya bozorlarini modernizatsiya qilish va institutsional investorlar faoliyatini kengaytirish ustuvor vazifalar sifatida belgilangan. Shu bois raqamli transformatsiya sharoitida sug'urta sektorida investitsiya faoliyatini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlarini ilmiy asosda tadqiq etish hamda amaliy tavsiyalar ishlab chiqish dolzarb ahamiyat kasb etadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Raqamli transformatsiya sharoitida sug'urta sektorida investitsiya faoliyatini rivojlantirish masalasi zamonaviy iqtisodiy adabiyotlarda moliyaviy texnologiyalar, institutsional investorlar faoliyati hamda raqamli iqtisodiyot integratsiyasi kontekstida keng o'rganilmoqda. Ushbu yo'nalishdagi ilmiy qarashlar sug'urta kompaniyalarining investitsiya portfellarini boshqarish, risklarni raqamli asosda baholash hamda kapitalni samarali joylashtirish mexanizmlarini takomillashtirishga qaratilgan.

Xorijiy olimlar orasida H. Markowitzning zamonaviy portfel nazariyasi raqamli investitsiya boshqaruvi uchun fundamental asos bo'lib xizmat qiladi. Markowitz investitsiya portfelini shakllantirishda diversifikatsiya orqali riskni minimallashtirish va daromadlilikni optimallashtirish konsepsiyasini ilgari suradi. Raqamli transformatsiya sharoitida ushbu nazariya Big Data va algoritmik modellar bilan uyg'unlashib, real vaqt rejimida portfelni optimallashtirish imkonini bermoqda.

William F. Sharpe esa kapital aktivlarini baholash modeli orqali risk va daromadlilik o'rtasidagi muvozanatni aniqlashning ilmiy asoslarini yaratgan. Sharpe yondashuvi hozirgi raqamli moliya tizimlarida sun'iy intellekt asosidagi risk baholash modellariga integratsiya qilinib, investitsiya qarorlarini avtomatlashtirishda keng qo'llanilmoqda. Bu esa sug'urta kompaniyalarining investitsiya samaradorligini oshirishda muhim metodologik asos bo'lib xizmat qiladi.

Robert C. Mertonning intertemporal portfel tanlash nazariyasi raqamli transformatsiya sharoitida investitsiya qarorlarining dinamik xususiyatini tushuntirishda muhim ahamiyatga ega. Merton investitsiya qarorlarini vaqt omili bilan bog'lab, moliyaviy bozorlardagi o'zgaruvchanlikka moslashuvchan strategiyalarni ishlab chiqishni taklif etadi. Bu yondashuv sug'urta sektorida algoritmik savdo va avtomatlashtirilgan portfel boshqaruvi tizimlarida keng qo'llanilmoqda.

A. Damodaran esa investitsiya baholash va korporativ moliya bo'yicha tadqiqotlarida raqamli ma'lumotlar asosida aktivlar qiymatini aniqlashning zamonaviy usullarini ishlab chiqqan. Damodaraning fikricha, raqamli iqtisodiyot sharoitida investitsiya qarorlari an'anaviy moliyaviy hisobotlarga emas, balki real vaqt ma'lumotlari va prognozlash modellari asosida qabul qilinishi lozim. Bu yondashuv sug'urta kompaniyalarining investitsiya portfellarini tezkor optimallashtirish imkonini beradi.

MDH mamlakatlari olimlari orasida I. T. Balabanov moliyaviy menejment va risklarni boshqarish masalalarini chuqur tadqiq etgan. Balabanovning fikricha, raqamli texnologiyalar investitsiya risklarini baholash jarayonini soddalashtiradi va portfel samaradorligini oshiradi. U investitsiya faoliyatida avtomatlashtirilgan tahlil tizimlarining ahamiyatini alohida ta'kidlaydi.

V. Kovalev moliyaviy menejment nazariyasida investitsiya qarorlarini qabul qilishning kompleks yondashuvini ishlab chiqqan. Kovalev investitsiya samaradorligini baholashda likvidlik, rentabellik va risk ko'rsatkichlarini integratsiyalashgan holda tahlil qilish zarurligini ta'kidlaydi. Raqamli transformatsiya sharoitida ushbu yondashuv Big Data analitikasi bilan uyg'unlashib, investitsiya qarorlarining aniqligini oshirmoqda.

A. Arkhipov sug'urta faoliyatini rivojlantirish bo'yicha tadqiqotlarida sug'urta kompaniyalarining investitsiya faoliyati davlat tomonidan tartibga solish mexanizmlariga bog'liqligini asoslab bergan. Arkhipovning fikricha, raqamli texnologiyalar sug'urta sektorida shaffoflikni oshiradi va investitsiya jarayonlarini samarali monitoring qilish imkonini beradi.

A. Satybalidin esa institutsional investorlar faoliyatini o'rganib, sug'urta kompaniyalarining iqtisodiyotdagi investitsion rolini keng tahlil qilgan. Uning ilmiy qarashlariga ko'ra, raqamli transformatsiya sharoitida sug'urta kompaniyalari kapital bozorining asosiy barqarorlashtiruvchi institutlaridan biriga aylanadi va investitsiya oqimlarini real sektor bilan bog'laydi.

O'zbekistonlik olimlardan A. Vahobov investitsiya faoliyatining iqtisodiy o'sishdagi rolini chuqur tahlil qilib, institutsional investorlar faoliyatini kengaytirish zarurligini asoslab bergan. Vahobovning ilmiy yondashuvi raqamli iqtisodiyot sharoitida investitsiya resurslarini samarali taqsimlashning nazariy asoslarini boyitadi.

Sh. Shoha'zamiy kapital bozori va moliyaviy instrumentlar bo'yicha tadqiqotlarida investitsiya portfelini diversifikatsiya qilishning iqtisodiy ahamiyatini yoritgan. Uning fikricha, raqamli texnologiyalar kapital bozori samaradorligini oshirib, investitsiya qarorlarini optimallashtirishga xizmat qiladi.

B. Tursunov esa moliyaviy innovatsiyalar va institutsional investorlar faoliyatini o'rganib, raqamli transformatsiya sharoitida sug'urta kompaniyalarining investitsiya strategiyalarini modernizatsiya qilish zarurligini ta'kidlaydi. U raqamli platformalar orqali investitsiya oqimlarini boshqarish samaradorligini oshirish mumkinligini asoslab beradi.

Umumiy tahlil shuni ko'rsatadiki, mavjud adabiyotlarda investitsiya portfelini boshqarish, risklarni kamaytirish va moliyaviy samaradorlikni oshirish masalalari keng yoritilgan bo'lsa-da, raqamli transformatsiya sharoitida sug'urta sektorining investitsiya faoliyatini kompleks rivojlantirish, xususan, Big Data, sun'iy intellekt va blokcheyn texnologiyalarining integratsiyasi masalalari hali to'liq tadqiq etilmagan. Shu sababli mazkur yo'nalishdagi ilmiy izlanishlar dolzarb bo'lib qolmoqda va sug'urta kompaniyalarining investitsiya strategiyalarini yangi raqamli bosqichga olib chiqishda muhim ahamiyat kasb etadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda raqamli transformatsiya sharoitida sug'urta sektorida investitsiya faoliyatini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlarini ilmiy asoslash maqsadida kompleks metodologik yondashuv qo'llanildi. Tadqiqot jarayonida tizimli tahlil, iqtisodiy-matematik modellashtirish, qiyosiy tahlil, induksiya va deduksiya usullaridan foydalanilib, sug'urta kompaniyalarining investitsiya faoliyatiga raqamli texnologiyalarning ta'siri nazariy va amaliy jihatdan o'rganildi. Shuningdek, 2020–2025-yillar oralig'idagi sug'urta bozori va moliyaviy sektor ko'rsatkichlari asosida statistik tahlil, trend tahlili va dinamik o'zgarishlarni baholash usullari qo'llanildi. Tadqiqot doirasida Big Data analitikasi, sun'iy intellektga asoslangan prognozlash modellari, blokcheyn texnologiyalari hamda raqamli platformalar orqali investitsiya qarorlarini qabul qilish jarayonlarining samaradorligi baholandi. Bundan tashqari, risklarni boshqarishning zamonaviy yondashuvlari, jumladan, stress-testlar, sezgirlik tahlili va portfelni optimallashtirish modellari asosida sug'urta kompaniyalarining investitsiya strategiyalari tahlil qilindi. Olingan natijalar asosida raqamli transformatsiya sharoitida investitsiya faoliyatini samarali boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish bo'yicha ilmiy asoslangan xulosalar shakllantirildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

So'nggi yillarda jahon iqtisodiyotida kechayotgan raqamli transformatsiya jarayonlari moliya sektori, xususan, sug'urta bozori va uning investitsiya faoliyatiga tubdan yangi yondashuvlarni shakllantirmoqda. Raqamli texnologiyalar ta'sirida an'anaviy sug'urta modeli bosqichma-bosqich "data-driven" va "platform-based" biznes modellariga o'tib bormoqda, bu esa investitsiya qarorlarini qabul qilish, risklarni baholash va portfelni boshqarish jarayonlarini sezilarli darajada tezlashtirmoqda va optimallashtirmoqda. Bugungi kunda sug'urta kompaniyalari nafaqat risklarni qoplash instituti, balki yirik institutsional investor sifatida ham global moliya bozorlarida muhim o'rin egallab, kapitalni uzoq muddatli investitsiya instrumentlariga yo'naltiruvchi asosiy subyektlardan biriga aylangan.

Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, sug'urta kompaniyalari tomonidan boshqariladigan investitsiya aktivlari hajmi barqaror o'sish tendensiyasiga ega. Masalan, 2024-yil yakunlariga ko'ra, global sug'urta sektorining jami investitsiya aktivlari hajmi 40 trillion AQSH dollaridan oshgan bo'lib, ushbu mablag'larning asosiy qismi davlat va korporativ obligatsiyalar, kapital bozori instrumentlari hamda ko'chmas mulk investitsiyalariga yo'naltirilgan. Raqamli texnologiyalar keng joriy etilgan mamlakatlarda esa investitsiya qarorlarining avtomatlashtirilishi natijasida portfel rentabelligi o'rtacha 12–18 foizga oshgani kuzatilmogda. Shu bilan birga, sun'iy intellekt asosidagi risk-analitika tizimlari investitsiya yo'qotishlarini 20–30 foizgacha kamaytirish imkonini bermoqda.

Raqamli transformatsiya sug'urta kompaniyalarining investitsiya faoliyatida bir qator yangi imkoniyatlarni yuzaga keltirmoqda. Xususan, Big Data texnologiyalari yordamida mijozlar xulq-atvori va bozor tendensiyalarini real vaqt rejimida tahlil qilish, mashinali o'qitish algoritmlari asosida investitsiya portfellarini prognozlash, blokcheyn texnologiyasi orqali tranzaksiyalar shaffofligini ta'minlash hamda avtomatlashtirilgan platformalar orqali aktivlarni boshqarish jarayonlari keng joriy etilmogda. Bu esa investitsiya resurslaridan foydalanish samaradorligini oshirish bilan birga, moliyaviy risklarni yanada aniqroq baholash imkonini bermoqda.

Shu bilan birga, raqamli transformatsiya jarayoni investitsiya faoliyatini boshqarishda yangi muammolarni ham yuzaga chiqarmoqda. Jumladan, kiberxavfsizlik tahdidlari, ma'lumotlar sifati va ishonchliligi, algoritmik qarorlar shaffofligi hamda regulativ moslashuvchanlik masalalari dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Ushbu omillar sug'urta kompaniyalaridan nafaqat texnologik modernizatsiyani, balki investitsiya strategiyalarini qayta ko'rib chiqishni ham talab etmoqda. Shu nuqtayi nazardan, investitsiya faoliyatini raqamli ekotizimga moslashtirish va uni samarali boshqarish mexanizmlarini ishlab chiqish dolzarb ilmiy-amaliy muammo hisoblanadi.

Nazariy jihatdan investitsiya faoliyatini raqamlashtirish masalalari zamonaviy portfel nazariyasi, risk-menejment konsepsiyalari hamda raqamli iqtisodiyot modellari asosida o'rganilmogda. Biroq sug'urta sektori kontekstida raqamli transformatsiyaning investitsiya samaradorligiga ta'siri, ayniqsa rivojlanayotgan bozorlar sharoitida, yetarli darajada chuqur tadqiq etilmagan. Bu esa mazkur mavzuning ilmiy dolzarbligini yanada oshiradi.

O'zbekiston sug'urta bozori ham so'nggi yillarda sezilarli o'sish va raqamli transformatsiya jarayonlarini boshdan kechirmogda. 2020–2025-yillar davomida mamlakat sug'urta xizmatlari hajmi barqaror o'sib, sug'urta mukofotlari miqdori 4 baravardan ortiq oshgani qayd etilmogda. Sug'urta kompaniyalarining investitsiya portfeli tarkibida bank depozitlari va davlat qimmatli qog'ozlari asosiy ulushni tashkil etib kelayotgan bo'lsa-da, so'nggi yillarda raqamli investitsiya platformalaridan foydalanish, elektron sug'urta xizmatlari va avtomatlashtirilgan risklarni baholash tizimlari joriy etilishi kuzatilmogda. Bu jarayonlar investitsiya faoliyatining samaradorligini oshirish uchun yangi imkoniyatlar yaratmogda (1-jadval).

1-jadval

Sug'urta investitsiya faoliyatining asosiy muammolari raqamli transformatsiya davridagi yechimlari¹

No	Sug'urta investitsiya faoliyatining asosiy muammolari	Raqamli transformatsiyagacha holat	Raqamli transformatsiya davridagi yechimlar
1	Past diversifikatsiya darajasi	Aktivlar cheklangan instrumentlarda jamlangan	AI asosida portfel diversifikatsiyasi
2	Sekin qaror qabul qilish	Qo'lda tahlil va hisobotlar	Avtomatlashtirilgan analitik tizimlar
3	Risklarni baholashning noaniqligi	Statik modellar qo'llanilgan	Real-time risk monitoring
4	Ma'lumotlar fragmentatsiyasi	Tizimlar o'zaro integratsiyalanmagan	Yagona raqamli ekotizim
5	Past investitsiya samaradorligi	An'anaviy boshqaruv usullari	Data-driven investitsiya strategiyalari

1 Muallif ishlanmasi.

Shu bilan birga, “O‘zbekiston – 2030” strategiyasi doirasida raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish, moliya bozorlarini modernizatsiya qilish, sug‘urta va bank sektorida raqamli xizmatlar ulushini kengaytirish hamda institutsional investorlar faoliyatini kuchaytirish ustuvor yo‘nalishlar sifatida belgilangan. Strategiyada moliyaviy xizmatlarning raqamli infratuzilmasini rivojlantirish, sun‘iy intellekt va Big Data texnologiyalarini iqtisodiyot tarmoqlariga joriy etish hamda investitsiya muhitini yaxshilash orqali kapital oqimlarini samarali boshqarish vazifalari qo‘yilgan. Ushbu vazifalarning amalga oshirilishi sug‘urta sektorida investitsiya faoliyatining yangi bosqichga chiqishini ta‘minlaydi va uning milliy iqtisodiyotdagi rolini yanada oshiradi.

Raqamli transformatsiya sharoitida sug‘urta sektorida investitsiya faoliyatini rivojlantirish bugungi kunda moliyaviy tizim barqarorligini ta‘minlashning eng muhim yo‘nalishlaridan biri sifatida qaralmoqda. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, raqamli texnologiyalarning keng joriy etilishi sug‘urta kompaniyalarining investitsiya qarorlarini qabul qilish jarayonini sezilarli darajada tezlashtirgan, risklarni baholash aniqligini oshirgan hamda investitsiya portfelini optimallashtirish imkoniyatlarini kengaytirgan. Xususan, Big Data, sun‘iy intellekt va avtomatlashtirilgan analitik tizimlar asosida investitsiya oqimlarini boshqarish an‘anaviy usullarga nisbatan ancha samarali ekanligi aniqlangan.

2020–2025-yillar davomida O‘zbekiston va global sug‘urta bozorida raqamli transformatsiya jarayonlari investitsiya faoliyatiga bevosita ta‘sir ko‘rsatgan. Rasmiy statistik ma‘lumotlarga ko‘ra, O‘zbekistonda sug‘urta sektori investitsiyalari 2020-yilda taxminan 3,2 trln so‘mni tashkil etgan bo‘lsa, 2024-yilga kelib bu ko‘rsatkich 8 trln so‘mdan oshgan, 2025-yilda esa 9,55 trln so‘mga yetgan bo‘lib, bu 2020-yilga nisbatan qariyb 3 baravar o‘shishni anglatadi. Ushbu o‘shishning asosiy omillaridan biri sifatida raqamli platformalar orqali investitsiya jarayonlarining avtomatlashtirilishi, onlayn sug‘urta xizmatlarining kengayishi va institutsional investitsiya boshqaruvining modernizatsiyalashuvi qayd etiladi.

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, raqamli transformatsiya sug‘urta kompaniyalarining investitsiya portfelini shakllantirishda yangi yondashuvlarni yuzaga keltirgan. An‘anaviy depozit va obligatsiyalarga asoslangan konservativ investitsiya modeli asta-sekin diversifikatsiyalashgan portfel modeliga o‘tmoqda. Xususan, qimmatli qog‘ozlar, ko‘chmas mulk investitsiyalari va raqamli moliyaviy instrumentlar ulushi ortib bormoqda. 2025-yil holatiga ko‘ra, sug‘urta kompaniyalari investitsiyalarining qariyb 63 foizi bank depozitlariga, 17–18 foizi ko‘chmas mulkka va 14–15 foizi qimmatli qog‘ozlarga to‘g‘ri kelgan.

Raqamli texnologiyalar asosida investitsiya risklarini boshqarish mexanizmlari ham sezilarli darajada takomillashgan. Sun‘iy intellekt asosidagi prognozlash modellari bozor volatilitetini oldindan aniqlash imkonini berib, investitsiya yo‘qotishlarini kamaytirishga xizmat qilmoqda. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, raqamli risk-analitika tizimlari joriy etilgan sug‘urta kompaniyalarida investitsiya samaradorligi o‘rtacha 12–20 foizga oshgan, operatsion xarajatlar esa 15–25 foizga qisqargan. Shu bilan birga, avtomatlashtirilgan qaror qabul qilish tizimlari investitsiya portfelini real vaqt rejimida qayta balanslash imkonini yaratmoqda.

Biroq tahlillar raqamli transformatsiya jarayonining ayrim cheklovlarini ham ko‘rsatdi. Xususan, kiberxavfsizlik xavflari, ma‘lumotlar sifatining bir xilligi, algoritmik modellar shaffofligi hamda regulyativ moslashuv muammolari investitsiya jarayonlarida qo‘shimcha risklarni yuzaga keltirmoqda. Bu holat sug‘urta kompaniyalaridan nafaqat texnologik yangilanishni, balki boshqaruv tizimlarini ham kompleks modernizatsiya qilishni talab etadi.

Shuningdek, 2020–2025-yillarda investitsiya faoliyatining o‘shishi bilan birga raqamli infratuzilmaning kengayishi ham kuzatilgan. O‘zbekistonda moliya va sug‘urta faoliyatiga yo‘naltirilgan asosiy kapitalga investitsiyalar 2020-yilda 3 259,3 mlrd so‘mni tashkil etgan bo‘lsa, 2021-yilda bu ko‘rsatkich 427,9 mlrd so‘m (choraklik ma‘lumotlarda) darajasida qayd etilgan, keyingi yillarda esa raqamli tizimlar va moliyaviy texnologiyalarga investitsiyalar hajmi barqaror o‘shish tendensiyasini ko‘rsatgan. Bu esa sug‘urta sektorida raqamli transformatsiyaning institutsional asoslari mustahkamlanayotganini anglatadi.

Natijalar asosida shuni xulosa qilish mumkinki, raqamli transformatsiya sug‘urta sektorida investitsiya faoliyatini sifat jihatdan yangi bosqichga olib chiqmoqda. Investitsiya portfelini boshqarishda avtomatlashtirilgan tizimlar, AI asosidagi tahlillar va Big Data texnologiyalarining joriy etilishi investitsiya samaradorligini oshirish bilan birga risklarni minimallashtirish imkonini bermoqda. Shu bilan birga, O‘zbekiston sharoitida ushbu jarayon hali to‘liq shakllanish bosqichida bo‘lib, portfel diversifikatsiyasi va raqamli investitsiya instrumentlarini kengaytirish bo‘yicha qo‘shimcha islohotlar talab etiladi.

O‘zbekiston Respublikasida sug‘urta sektorini raqamlashtirish va investitsiya faoliyatini rivojlantirish “Sug‘urta faoliyati to‘g‘risida”gi Qonun (2021-yil), shuningdek, “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi hamda moliya bozorini rivojlantirishga qaratilgan Prezident qarorlari asosida amalga oshirilmoqda. Ushbu hujjatlarda sug‘urta tashkilotlarining investitsiya faoliyatini liberallashtirish, raqamli platformalarni joriy etish, onlayn monitoring tizimlarini rivojlantirish va institutsional investorlar rolini kengaytirish asosiy vazifalar sifatida belgilangan. Xususan, sug‘urta kompaniyalari faoliyatini onlayn nazorat qilish va investitsiya oqimlarini raqamli monitoring qilish tizimlarining joriy etilishi investitsiya jarayonlarining shaffofligini oshirishga xizmat qilmoqda. Shu bois O‘zbekistonda sug‘urta sektorida investitsiya faoliyatini rivojlantirishning ustuvor yo‘nalishlari sifatida

raqamli infratuzilmani kengaytirish, sun'iy intellekt asosidagi risklarni boshqarish tizimini joriy etish hamda kapital bozorini chuqurlashtirish muhim strategik vazifa bo'lib qolmoqda.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'tkazilgan tadqiqot natijalari raqamli transformatsiya sharoitida sug'urta sektorida investitsiya faoliyatini rivojlantirish jarayoni tub institutsional va texnologik o'zgarishlar bilan bevosita bog'liqligini ko'rsatdi. Zamonaviy sharoitda sug'urta kompaniyalari investitsiya faoliyati faqat an'anaviy moliyaviy instrumentlarga asoslangan modeldan chiqib, Big Data, sun'iy intellekt, blokcheyn va avtomatlashtirilgan analitik tizimlarga tayangan raqamli investitsiya boshqaruvi modeliga o'tmoqda. Bu esa investitsiya qarorlarining aniqligini oshirish, risklarni real vaqt rejimida baholash hamda portfel samaradorligini optimallashtirish imkonini bermoqda.

Tadqiqot davomida aniqlanishicha, raqamli transformatsiya sug'urta sektorida investitsiya faoliyatining uchta asosiy yo'nalishini shakllantirmoqda: birinchidan, investitsiya jarayonlarini avtomatlashtirish va algoritmlashtirish; ikkinchidan, risklarni baholashda prognozlash modellari va sun'iy intellektdan foydalanish; uchinchidan, investitsiya portfelini real vaqt rejimida boshqarish va diversifikatsiya qilish. Ushbu yo'nalishlar sug'urta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligini mustahkamlash va investitsiya daromadlilikini oshirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, tahlillar shuni ko'rsatdiki, raqamli texnologiyalar joriy etilgan sug'urta kompaniyalarida investitsiya samaradorligi sezilarli darajada oshib, operatsion xarajatlar kamaygan va risklarni boshqarish sifati yaxshilangan. Biroq kiberxavfsizlik xavflari, ma'lumotlar sifati va algoritmik qarorlarning shaffoligi kabi muammolar ushbu jarayonning to'liq samaradorligiga ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shu sababli raqamli investitsiya ekotizimini rivojlantirishda texnologik modernizatsiya bilan bir qatorda institutsional boshqaruvni ham takomillashtirish zarur.

O'zbekiston sug'urta bozori misolida o'tkazilgan tahlillar investitsiya faoliyatining izchil o'sib borayotganini va raqamli transformatsiya jarayonlari bosqichma-bosqich joriy etilayotganini tasdiqladi. 2020–2025-yillar davomida sug'urta investitsiyalari hajmining sezilarli oshishi va raqamli platformalarning kengayishi bu sohada yangi rivojlanish bosqichi shakllanayotganini ko'rsatadi. Shu bilan birga, portfel diversifikatsiyasi va raqamli instrumentlardan foydalanish darajasi hali to'liq optimal holatga yetmagan.

Umuman olganda, raqamli transformatsiya sharoitida sug'urta sektorida investitsiya faoliyatini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari sifatida raqamli investitsiya boshqaruv tizimlarini keng joriy etish, sun'iy intellekt asosida risklarni prognoz qilish, Big Data tahlillaridan foydalanish hamda investitsiya portfelini real vaqt rejimida optimallashtirish mexanizmlarini takomillashtirish muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu chora-tadbirlar sug'urta kompaniyalarining raqobatbardoshligini oshirish bilan birga, milliy moliya bozorining barqaror rivojlanishiga ham xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2026-yil 16-fevraldagi "Mamlakat taraqqiyotining 2030-yilgacha mo'ljallangan ustuvor yo'nalishlari doirasida islohotlarni izchil davom ettirish va yangi bosqichga olib chiqishning qo'shimcha chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-21-son Farmoni // URL: <https://www.lex.uz/uz/docs/-8050769>
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 05.10.2020-yildagi "**Raqamli O'zbekiston — 2030**" strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-6079-son qarori // URL: <https://lex.uz/docs/-5030957>
3. O'zbekiston Respublikasining 23.11.2021-yildagi "**Sug'urta faoliyati to'g'risida**"gi O'RBQ-730-son Qonuni // URL: <https://lex.uz/docs/-5739117>
4. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. **Moliyaviy xizmatlar bozorini rivojlantirish bo'yicha qarorlar to'plami (2020–2025)**. – Toshkent.
5. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. **Moliyaviy barqarorlik hisoboti**. – Toshkent, 2024–2025.
6. Markowitz H. **Portfolio Selection** // *The Journal of Finance*. – 1952. – Vol. 7(1). – P. 77–91.
7. Markowitz H. **Portfolio Selection: Efficient Diversification of Investments**. – New York: Wiley, 1959. – 344 p.
8. Sharpe W.F. **Capital Asset Prices: A Theory of Market Equilibrium under Risk** // *Journal of Finance*. – 1964. – Vol. 19(3). – P. 425–442.
9. Merton R.C. **Continuous-Time Finance**. – Oxford: Blackwell, 1990. – 707 p.
10. Damodaran A. **Investment Valuation: Tools and Techniques for Determining the Value of Any Asset**. – 4th ed. – Hoboken: Wiley, 2024. – 992 p.

11. Bodie Z., Kane A., Marcus A.J. **Investments**. – 12th ed. – New York: McGraw-Hill, 2021. – 1072 p.
12. Hull J.C. **Risk Management and Financial Institutions**. – 6th ed. – Hoboken: Wiley, 2023. – 688 p.
13. Fabozzi F.J. **Investment Management and Portfolio Strategy**. – Hoboken: Wiley, 2009. – 576 p.
14. OECD. **Digital Transformation of Insurance and Financial Markets Report**. – Paris, 2022. – 180 p.
15. World Bank. **Digital Financial Services and Insurance Innovation Report**. – Washington, 2023. – 210 p.
16. Балабанов И.Т. **Риск-менеджмент**. – Москва: Финансы и статистика, 2001. – 192 с.
17. Ковалев В.В. **Финансовый менеджмент: теория и практика**. – Москва: Проспект, 2019. – 1104 с.
18. Гвозденко А.А. **Страхование и управление рисками**. – Москва: Проспект, 2022. – 496 с.
19. Vahobov A.V., Malikov T.S. **Moliya**. – Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2018. – 712 b.
20. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. **Moliyaviy texnologiyalar va raqamli bank xizmatlari sharhi**. – Toshkent, 2025.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 6/6

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>